

Cultura Creștină

Apare, cu excepția lunilor Iulie și August, la 10 și 25 n. a fiecărei luni.

Anul IV.

10 Ianuarie 1913.

Nrul 1.

SUMARUL:

Dr. IOAN COLTOR: Noaptea de Crăciun.

Dr. VICTOR BOJOR: Adorație perpetuă.

ZAHARIE POP: Originea cuvântului „Crăciun“.

Dr. ALEXANDRU NICOLESCU: Chestia călindarului.

INSEMNĂRI: Cu începerea noului an (Redacția); Carte de rugăciune pruncilor! (Senior); O nouă teorie cosmogonică (Gheorghe M. Pteancu).

CRONICĂ: O serbare românească în onoarea sf. Cruci (ar.); Semne bune din dieceza Lugoșului (ar.); Un nou proces senzațional (ar.); Mișcare misionară în America (ar.); În jurul anului jubilar (ar.); Catolicii din Sârbia pe cale de-a ieși din catacombe (ar.) ✓

CĂRȚI ȘI REVISTE: M. Theodorian-Carada: Sfânta Melania cea tânără (ic.).

TELEFON.

Bla j.

Tipografia Seminarului teologic gr. cat.

659-1005

Tip. G. B. C. U. Cluj

Iubiților cefitori!

Cu ajutorul Domnului începem al patrulea an de muncă creștină și culturală.

Lucrările din cei douăzeci numeri ai revistei noastre sunt mărturii grăitoare despre curățenia intențiilor și măreția țintei, ce avem, de a contribui și noi la realizarea poruncii Mântuitorului că preoții să fie *sarea pământului și lumina lumii*. Spre ținta aceasta vom înainta și în viitor, având convingerea, că în chipul acesta aducem cele mai reale foloase Bisericii și neamului nostru.

Binevoitorilor nostri le mulțumim și le cerem prețiosul sprijin și pe viitor.

* * *

Deschidem abonament pe 1914 cu plata din fruntea revistei.

* * *

Suntem preoți, cari avem datorința de a combate procesele și de a delătura din cale tot ce ar putea motiva purtarea proceselor îndreptățite. Din motivul acesta rugăm pe Onor. *restanțieri*, cari sunt foarte mulți, să binevoiască a ne *trimite cât mai îngrabă* plata abonamentului.

* * *

Decât să tot cerșim ceea ce e al nostru, voim mai bucuros, să ni se *retureze* revista acum la început și nu după mai mulți numeri.

CULTURA CREȘTINĂ

APARE, CU ESCEPTIA LUNILOR IULIE ȘI
AUGUST, LA 10 ȘI 25 n. A FIECĂREI LUNI.

Abonamente:

Pe un an: cor. 10.
Pe 1/2 an: cor. 5.
In străin.: cor. 12.
Numărul 50 bani.

REDACȚIA:

Dr. Ioan Sâmpăleanu, Ștefan
Roșianu, Dr. Alexandru Ni-
colescu, Dr. Alexandru Rusu și
Dr. Ioan Coltor.

Redacția și Admi-
nistrația:

»Cultura Creștină«.
Balázsfalva.

Noaptea de Crăciun.

1. E noapte. O noapte frumoasă de iarnă. Zăpada albă învăluia pământul înghețat al Palestinei. In ceriuri sus sclipeau treze mulțimile de stele, aruncându-și ploile de raze aprinse în cristalii curați de ghiață, cari îngrădeau streșina căsuțelor din Viflaim. O liniște adâncă domniă în întreg orașelul. Sutele de călători veniți la porunca lui Augustus să se înscrie, și-au fost găsit câte un sălaș ocrotitor, unde acum își topiau în somn osteneala drumului, ce au avut să-l facă.

In visurile lor chinuite se întrețeseau fel de fel de fantasmе tulburi, cari le alimentau firul gândirii ziua și noaptea. Nenorocul țării subjugate de acei Romani teribili, cărora nu le mai eră deajuns întreg pământul; umilirile continue, la cari erau supuși de slujbașii fără milă; darea tot mai grea, ce trebuia plătită cesarului; templul din Ierusalim ajuns în umbra fortăreței Antonia; toate nefericirile și toată batjocura popoului ales își resfrângea întunericul prin mințile agitate ale fiilor lui Israil. Și întreg complexul acesta de patimi și de revoltă înăbușită, toată strânsătura aceasta de accente tâmpite de mândrie națională sfărâmată sub picioarele legionarilor din Roma, nu-și mai află alinare, decât într'un singur strop luminos de nădejde, ce isvoria senin din cărțile sfinte, într'o singură licărire de mângăere de mult dorită, prorocită de Moisi, văzută de Isaia, cunoscută de David. Și această unică speranță, acest singuratic dor eră cuprins în figura dumnezească a unui erou născut dintr'o vergură, a unui stăpânitor, căruia aveă să i-se închine întreg pământul, a unui adevărat Mesia.

Acesta avea să vină: cărțile sfinte n'au mințit niciodată. Acesta avea să vină curând: prorocul Danil a spus limpede și anul. Acesta avea să vină din Viflaim: Michea preciză expres Viflaimul.

Și visurile aceste deveniau mai albe. Și căldura ce se desprindea din alintările lor, dădea încredere inimilor îndurerate ale celor ce durmiau la distanță de câțiva pași de peștera unde în noaptea aceea se năștește așteptatul sufletelor lor. Cărțile sfinte n'au mințit, Danil a spus bine anul, Michea a văzut limpede Viflaimul. Nu s'au înșelat prorocii. Mesia avea să vină, Mesia a venit, dar nu Mesia dușmanul Romanilor: El în Roma avea să-și pună pe cel care îi păzește învățătura și auctoritatea; a venit, dar nu stăpânitorul trupurilor, ci domnul sufletelor nemuritoare; a venit, dar ai săi pe El nu l-au primit...

2. E noapte. O noapte întunecoasă a ploiosului Decembrie. Stropi grei de apă loviau în clădirile de marmură ale palatului împăralesc. Austrul vâjeia năprasnic prin stradele noroite ale Romei. Cetatea întreagă părea un colos, un monstru uriaș, ce sfidă puterile naturii. Pe Palatin, în odaia lui Augustus era lumină. Împăratul stătea gânditor la masă, ochii lui erau fixați pe niște manuscrise vechi: erau cărțile sibiline, cari nu-l lăsau să doarmă. Un gând dureros îi brăzdă mintea. Interpreții cei mai iscusiți ai acestor rânduri obscure, spuneau, că în anul acesta are să se întâmple ceva important, că din Răsărit are să vină un împărat, care va stăpâni lumea. Augustus nu dădea mult pe vorbele preoților romani; îi cunoștea destul de bine, decât să-l fi putut înșelă și pe el. Și totuși avea o presimțire, care mai ales în noaptea aceea se înstăpânise pe sufletul său, o presimțire a cărei rost nu era destul de clar, dar care sprijinită de unele șire tainice scrise în zilele acele într'o eclogă de Virgilius și pe cari unii le comentau cum Augustus n'ar fi dorit, îl nelinișteau mult.

Ce poate aduce Răsăritul? Proconsulii săi erau ca niște sentinele pururea de pază și până acum nu i-au scris nimic. Ce veac de aur așteaptă Maro? Au nu-i epoca lui epoca de aur? Când a fost atâta bogăție în Roma? Când au fost armele regilor ori ale republicei atât de glorioase, când vaza numelui de roman atât de mare?

Iudea!... Din Iudea cine să vină? Ce poate face Iudea? Micile tulburări, cari ațâțau valurile vieții poporului evreesc, nu meritau nici o atențiune. Pe Israeliteni acum i-a obligat la

înscriere și ei sunt atât de puțini, încât imperiul nici nu se smerește să le aibă grija. O, de Iudea se temeă Augustus mai puțin.

Și totuș nu se puteă odihni. Vântul șueră mai înfricoșat ca oricând. Capitelurile columnelor trosniau și împăratului îi eră frică. I-se păreă, că Roma aceea păgână, în care dănțuia necredința și desfrâul; lumea aceea cufundată în mocirlă și în păcate se prăbușește. Statuele din for, se sfarmă sub loviturile grele ale unor puteri nevăzute. Templele zeilor se cutropesc în ruine, cari nu aveau să se mai înalțe. Brațele ostașilor săi rămân neputincioase și armate altădată neînvinse o iau la fugă, urmărite de ființe misterioase. Capitoliul se pleacă, tronul său împărătesc se urnește din loc și pe coroana, da, chiar pe coroana sa de aur, se ridică biruitoare forma unei cruci de lemn. De pe tăblițele de ceară sosite din Iudea, el cetește numele subjugăților săi și i-se pare, că dintre ele se înalță unul nepriceput, neînțeleș, dar care îl face să se cutremure: este numele unui supus al său nou născut în Viflaim, în cetatea lui David.

Mintea lui Augustus se întunecă. În numele acela el își cetește condamnarea. Și se simte nemernic și neajutorat în fața luminii, ce țâșnește din slovele de foc ale acestui nume. Sufletul său se umple de groază și simte cum toate țăriile legiunilor sale sunt slabe față de puterea ce izvoarește din numele acela...

În Roma e noapte. O noapte oarbă. Noaptea răutății morale, a sufletului moleșit de averi și de bețiile simțurilor. Împăratul simte adâncimea prăpastiei, în care îi zace capitala imperiului și pricepe, da, pricepe fără să vree că este lipsă de de o premenire, este lipsă de o curățire, este lipsă de o mână dumnezească, atotputernică și neînfricată, care să nimicească trecutul și să pună noi temeieri pentru o altă vieță și mâna aceasta nu e a sa, nu e mâna lui Augustus... De unde soarele curat răsare, de acolo trebuie să vină noul stăpân al pământului, așteptatul tuturor marginilor lui și al celor ce sunt pe mare departe.

3. E noapte. O splendidă noapte de Crăciun. Într'o peșteră umedă și rece, la o mică distanță de căsuțele Viflaimului fâlfăe liniștită o lumină pacinică de ceară. Flacăra ei potolită aruncă o lumină pacinică pe fruntea unui copilăș de curând născut, așezat într'un așternut sărăcăcios de pae din ieslele, cari îi servesc de leagăn. La capul pruncului veghiață cufun-

dată într-o extază dumnezească măicuța lui. Câtă sărăcie, câtă lipsă și câtă pace domnește în lăcașul acesta uitat de toți oamenii. Copilașul e trezit, mânuțele îi sunt aproape înghețate de ger, obrăjorii îmbujorați de frig, în ochii albastrii, frumoși sclipeau călduțe două mărgele de apă..

Cine ar fi zis, că pruncul acesta, născut între împrejurări atât de vitrege, că ființa aceasta plâpândă și nevinovată, care nu știe decât să plângă și să sugă lapte dela dulcea sa mamă, avea să fie doritul neamurilor, așteptatul pământului întreg? Cui i-ar fi trecut prin minte că copilașul acesta avea să schimbe ideile oamenilor, să curățească aerul împregnat de prejudecii pătate, să urnească din loc lumea întreagă? Cine ar fi putut barăm suspiciona, că el este — mântuitorul omenirii? . . .

Și totuș a fost așa. Fiul lui Dumnezeu s'a făcut om și n'a voit să se nască nici în palatul lui Augustus, nici în casele evreilor răsvrățitori. El aduce pace, el este împăratul păcii. Și pacea aceasta ar putea-o gustă și Augustus și de pacea aceasta s'ar putea bucura și poporul lui Dumnezeu.. Dar el a venit și să umilească munții și să înalțe văile, să tulbure sufletele pline de patimi și să coboare mințile îngâmfate și superbe și așa el putea spune mai târziu, că n'a propovăduit pacea ci războiul, nu liniștea, ci sabia: războiul sfânt al credinții și sabia cu două tăișuri, a cuvântului lui Dumnezeu.

În lacrima din ochi lui se oglindește întreagă istoria socială a lumii. Sunt cei săraci pe cari îi plânge, sunt cei mici pentru cari ea izvorește într-o întâie undire domoală de sub geana plecată a lui Isus. Sunt cei lipsiți, sunt cei năcăjiți, sunt cei goi, sunt toți disprețuiții pământului, pe cari voește să-i mângăe stropul acesta de foc. Da, sunt păstorii săraci dar curați la suflet privilegiații lui Hristos. Da, sunt craii Răsăritului desconzerați de înțelepciunea învățaților, aleșii lui Dumnezeu. Celor dintâi le-a trimis vestitori pe îngeri; acestora a făcut să le vorbească stelele ceriului..

4. Ce noapte sfântă, noaptea nașterii Domnului. Câte taine n'a luminat cu întunericul său. Câtă negură n'a împrăștiat cu lumina sa. În ea s'a început trezirea morală a omenirii. În ea s'a înecat răutatea inimilor. În ea s'a priceput întâiadată adevăratul înțeles al paradoxului, că învierea nu vine decât din mormânt; că pentru a putea face mari pe cei mici, e de lipsă să te faci tu mic; că pentru a înălța pe cei de jos trebuiește

să te cobori tu însuși; pentru a putea scoate la lumina zilei pe cei din întuneric este absolut necesar să te ști și tu adânci în noapte, în noaptea uitării, în noaptea umilinții, în noaptea desinteresului. — — —

E noapte, noaptea de Crăciun. Pământul se cutremură înviorat de fiorul darului împlinit, ceriul se umple de bucurie, „că Dumnezeu s'a plecat până la om trup luând“; glasuri de îngeri cântă în stihuri divine epopea nopții acesteia: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu, pe pământ pace între oameni de bunăvoie“: Mărire... Pace...

Dr. IOAN COLTOR.

Adorație perpetuă.

În legătură cu mișcarea salutară ce s'a pornit în cadrele acestei reviste pentru înjghebarea unei reuniuni de preoți adoratori, și în preajma serbătorii nașterii Aceluia, pe care e vorba să-l adorăm, am socotit că va fi binevenit să insistăm ceva mai pe larg asupra acestei teme.

Taina preasfintei Euharistii este cea mai profundă taină a iubirii lui Dumnezeu față de noi. O și spune aceasta sf. Ioan evangelistul, când înainte de-a intra în povestirea Cinei celei din urmă, cu prilejul căreia s'a așezat aceasta taină, scrie: „*Isus iubind pe ai săi... până în sfârșit i-a iubit pe ei*“. Căci oare care este acest sfârșit? E sfârșitul iubirii; Isus a împins iubirea sa până la extremele margini. Mai mult — nici El n'a putut să ne iubească.

*

Pentru o mai bună pătrundere a iubirii lui Hristos față de noi, în legătură cu sf. Euharistie, să considerăm cum se manifestă ea în așezarea acestei sfinte taine, în harul ce ni-se împărtășește printr'ânsa și pe urmă în scopul pentru care a fost așezată.

1. Știm prea bine împrejurările, între cari a așezat Dl Hristos preasfântă Euharistie. Eră în ajunul morții sale, Joi seara la Cină. Iuda și Jidovii, plini de cea mai infernală ură, țeseau planuri de moarte împotriva lui, iară El n'are în inima sa decât sentimente de iubire și planuri de mântuire. El vede chinurile de a doua zi, sbiciuirile, scuipăturile, crucea, cuiele, și nu-și oprește gândul său decât numai asupra acestei pâni

de viață, asupra acestui păhar de mântuire, pe cari ni-le gătește. Ce sublim e totuși Dumnezeu!

Prin intuiția sa dumnezească, care îmbrățișează toate locurile și toate veacurile, El vede toate profanările acestui Sacrament al iubirii, toate necuviințele din biserici, toate cuminecările sacrilege, și aceasta vedere necum să-i micșoreze dorința ce-o are, de a-ne arăta iubirea sa, îi aprinde chiar tot mai tare acel dor. Iubirea, dacă-i iertat să zicem așa, triumfează asupra lui Dumnezeu.

2. Iubirea lui Isus se învederează însă și mai bine din conziderarea bunurilor pe cari ni-le dăruiește în sf. Euharistie. Ni-se dăruiește el însuș întreg: trupul său, sângele său, sufletul său, dumnezeirea sa. Da, nouă ni-se dă în Euharistie aceea gură dumnezească, care răpiă cu sine noroadele, și le făcea să exclame pline de uimire: Niciodată n'a grăit om, ca acest om" (Ioan 7, 46). Ne dăruiește acea frunte maiestooasă, acea față dumnezească, a cărei vedere constituie fericirea aleșilor din Ceriu, cufundându-i într'o extasă nespusă; sângele, a cărui putere ar fi de ajuns să spășască păcatele alor o miie de lumi, și în deosebi inima sa, acest cuptor al iubirii dumnezești. Ne dăruiește sufletul său, care e sanctuarul tuturor virtuților; ne dăruiește însași dumnezeirea sa. Sfântul Augustin scrie, că deși Dumnezeu este atât de puternic, încât ar putea să creeze un ceriu mai frumos decum este al nostru, nu ne poate dă nimica ce să fie mai excelent, nu află nimic mai de preț între comorile sale, decât sf. Euharistie. El ni-se dă într'ânsa pe sine însuș întreg, și de aceea în taina aceasta se sfârșește puterea și iubirea sa. Fiind deci Euharistia taina iubirei, noi trebuie să o iubim, căci trebuie să fim simțitori față de binefaceri, respective față de aceia, cari ne fac bine, și'n deosebi față de Dumnezeu, binefăcătorul nostru cel mai mare.

Ceeace face însă, ca iubirea lui Isus să ia în ochii noștri proporții și mai mari, este adânca lui micșorare sau dejosire în sf. Euharistie. Ce-i drept, Isus s'a umilit și la nașterea sa, în Bethlehem, în iesle, pe paiele unde eră așternut între dobitoace, dar acele umiliri s'au micșorat mult prin cântarea îngerilor și prin închinăciunile păstorilor și magilor, cari au fost tot atâtea recompenze a neajunsurilor sale. Cu prilejul patimei sale Isus de asemenea e cufundat într'un ocean de umiliri și de suferințe. El cade în agonie, e legat în lanțuri ca un făcător de rele, e

lovit, sbiciuit, cununat cu spini, acoperit de scuipături, și pe urmă răstignit pe cruce. Dar la moartea sa soarele se întunecă, pământul se cutremură, morții se scoală, și prin aceste minuni încă i-se dă un fel de recompensă. Singur în sf. Euharistie, avem fără orice recompensă o umilire a divinității sale. Aici ni-se înfățișează Dumnezeu sub culoarea, figura, forma și gustul pâinei, așa că fără credință nu putem descoperi pe Dumnezeu. Vere tu es Deus absconditus – Ești cu adevărat un Dumnezeu ascuns, o Isuse al meu. „Așa a iubit Dumnezeu lumea, încât și pe unul său născut fiu l-a dat“, ca să se jertfească... Iubirea triumfează asupra lui Dumnezeu.

Prin aceasta ni-se lămurește secretul adâncii sale dejosiri. El voiă, ca noi să avem meritul credinții, și de aceea El se ascunde. Aceasta este în detrimentul gloriei sale, dar El numai pe noi ne are în vedere.

3. Dacă ne gândim apoi la scopul ce l-a avut cu așezarea acestei taine vedem că El se face în aceasta taină *soful nostru, victima noastră și nutremântul nostru*, tot atâtea manifestări puternice ale iubirii sale. Cătră Apostoli zisese: „Nu vă voi lăsa pe voi orfani, voi veni la voi“. Și aceasta promisiune Isus și-a împlinit-o în sfânta Cuminecătură, în care vine la noi. Această tovărășie, pe care o începuse prin întrupare, nu mai înceată, ci se continuă într'un mod admirabil în sacramentul iubirei sale.

În chipul acesta Dumnezeu, carele ne-a zidit pentru dânsul, ne dă mijlocul ca să fim pururea cu El, și de aceea exilul acestei lumi ni-se poate preface în Ceriu. În bisericile noastre avem pe Acela, căruia l-se închină îngerii, și când avem fericirea de-a ne apropia de Isus Hristos în sf. Euharistie, ne putem socoti cu drept cuvânt răpiți în Ceriu. N'avem prin urmare pentruce să învidiem pe fericiții locuitori ai patriei cerești, ei văd pe Dumnezeu față la față, noi Î-l vedem cu ochii credinții. Așa, că cu dreptul putem exclamă cu Moise: „Nu este nici un neam, care să-și aibă Dumnezeii săi așa de aproape, ca și Dumnezeul nostru, care ascultă cererile noastre“. De fapt noi cu toții ne putem apropia în orice vreme de persoana sa dumnezească, și Împăratul Împăraților primește în audiință pe toți fiii săi fără excepție, pe ce-i săraci ca și pe cei bogați pe cei păcătoși ca și pe cei drepiți.

În Euharistie Isus se face și jertfa, *victima noastră*. Cunoscând slăbiciunea noastră și multele noastre păcate. în-

durarea sa nemărginită s'a hotărît să iee asuprași toate datoriile noastre: „Acesta păcatele noastre le poartă și pentru noi rabdă durere“ (Is. 53, 4). El a ispășit toate păcatele noastre pe cruce, iar în sf. Euharistie a aflat apoi mijlocul de-a ne aplică roadele patimilor și crucii sale. Sf. Euharistia ca jertfă, sfânta liturghie, este o reînnoire a jertfei de pe Calvar, prin care ni-se aplică toate satisfaceriile sale și prin care ne dăruiește tot felul de daruri. Și câte lipsuri n'avem noi fiii nenorociți ai unui strămoș vinovat și păcătos, cari sămănăm așa bine cu el! Prin sf. Euharistie Isus toate le locuiește. Ea este ca un parafulger. De câte ori nu va fi vrut Dumnezeu, pornit spre mânie de fărădelegile oamenilor, să pedepsească lumea stricată, dar glasul euharisticului Isus s'a întrepus pentru noi, și în vreme ce fărădelegile noastre strigau răsbunare, El cerea milă și îndurare, și lumea era cruțată! Da, sf. Euharistie abate deasupra capetelor noastre pedepsele meritate prin atâtea păcate.

În urmă, El e *nutremântul*, hrana noastră. Acesta e efectul cel mai mare al iubirei unui Dumnezeu. Cine ar fi cutezat să pretindă o astfel de onoare, cine și-ar fi închipuit așa ceva? Sforțarea supremă a iubirei omenești este când se jertfește pentru vre-o ființă iubită, dar, că un păstor să-și nutrească oile sale cu trupul său, dovedește iubire dumnezească. Cei ce iubesc ferbinte, doresc să fie un singur lucru, zice sfântul Ioan Gură de aur, dar dâșii nu-și pot ajunge pe deplin această dorință. Numai Isus Hristos a putut face minunea aceasta, și de aceea cu tot dreptul zise sfântul Ioan Apostolul: „până în sfârșit i-a iubit pe ei“. Aieva, noi prin Euharistie ne nutrim cu un Dumnezeu, ne împreunăăm cu el în modul cel mai strâns, încât formăm cu dânsul unul și acelaș lucru, cum se face nutremântul material acelaș lucru cu cel ce-l iea; deosebirea e numai aceea, că nutremântul material se schimbă, se preface în substanța noastră proprie, pe când acest nutremânt dumnezeesc ne transformează și ne îndumnezeiește. Sfântul Augustin zicea: „Eu sunt nutremântul celor tari, te faci mare și mă vei mânca, nu eu mă voi schimba întru tine, ci tu te vei schimba întru mine“, așa, că după sfânta cuminecare Dumnezeu și sufletul sunt una, un singur lucru, și îngerii uimiți se pleacă înaintea noastră, adorând pe Dumnezeul lor și al nostru, care ne dovedește atâtea iubire!

În fața iubirii euharistice alui Isus, manifestată în atâtea forme, de sine ni-se pune întrebarea, cari sunt *datorințele noastre* față de euharisticul Isus.

1. Înainte de toate trebuie să *cercetăm* pe Isus în această taină admirabilă. Știm, câtă grijă purtă David de cortul legii: „Altarele tale doamne al puterilor“, iată spre ce însetă sufletul lui David. „Că paserea și-a aflat șie-și casă, și turtureaua cuib ei-și, unde să-și pună puii săi. Altarele tale, Doamne al puterilor, Impăratul meu și Dumnezeuul meu! Dorește și se sfârșește sufletul meu spre curțile Domnului. Că mai bună este o zi în curțile tale, decât mii. Ales'am a fi lăpădat în casa Dumnezeului meu mai vârtos, decât a locui în corturile păcătoșilor“. Dar ce eră cortul legii în asemănare cu Bisericile noastre? Se păziau în el tablele legii, arca legăturii, și puțină mană, adecă unele semne ale puterii și bunătății dumnezeesti, pe când noi avem în bisericile noastre pe Dumnezeu însuși, realitatea, ce o reprezentau acelea figuri, avem pe însuș Autorul legii, pe Isus Mijlocitorul și Mântuitorul, pe Acela, care este pâinea vieții și nutremântul sufletelor noastre.

Pe Dumnezeu trebuie să-l căutăm în toate locurile, dar cu deosebire în bisericile noastre, în cari reșede, ca Dumnezeu și Om sub speciile pâinii și ale vinului — în preasfântul sacrament al altarului. Să ne adunăm dară în jurul euharisticului Isus, cât mai mulți preoți, și să obicinuim la aceasta adorare și pe credincioșii noștri, cari — pentruce n'am spune-o —, întrând și petrecând în biserică nu sunt prea pătrunși de prezența reală a Domnului Nostru Isus Hristos în preasfânta cuminecătură, căci preoții poate nu s'au îngrijit în trecut să-le spună acest mare adevăr. Ei când întră în biserică sunt tare îngrijorați să facă închinăciuni — și încă adânci — înaintea tetrapodului, și să sărute icoanele de pe tetrapod, ori și sfânta Cruce, dar nu se gândesc la aceea, că pe altar este de față Domnul Nostru Isus Hristos, Dumnezeu adevărat și Om adevărat, înaintea căruia ar trebui să facă prima închinăciune adâncă, și numai apoi celelalte la tetrapod etc. Să cercetăm cât de des pe Domnul Nostru Isus Hristos în bisericile noastre, căci atunci vom începe și noi a viețui o vieață de credință și de iubire, așa după cum ni-o va inspira Domnul Hristos, amăsurat cuvintelor: „Dreptul din credință va fi viu“.

Celce nu iubește pe Isus, nici nu se gândeste să-l cerceteze în Euharistia din biserică; unul ca acesta merge la

lucrurile sale, se cugetă la plăcerile și comoditățile vieții sale, petrece vremea în vorbe deșerte, în clevetiri și huliri față de toți, trăiește ca și când biserica ar fi o casă ca și altele, fără de a-se gândi la marele Oaspe dumnezeesc, care locuiește într'ansa. Și noi preoții, cari trebuie să întrecem pe simplii credincioși în credință și iubire față de Dumnezeu, ar trebui să recompensăm indiferența și răceala atâtor creștini față de aceasta taină a iubirii dumnezeiești infinite!

2. O altă datorință față de euharisticul Hristos este *să-l adorăm*, pecum îl adorează și îngerii, fiindcă El este stăpânul suprem al întregii creaturi. Sfântul Nil, învățăcelul sfântului Ioan Gură de aur, vorbind despre marele său dascăl zice, că Ioan vedeă tot mereu casa lui Dumnezeu plină de o mulțime mare de îngeri, mai ales în decursul celebrării sfintei jertfe liturgice; erau îmbrăcați în haine strălucitoare, desculți, iar ochii le erau îndreptați spre sfânta jertfă, se plecau spre altar, în tăcere și cu respectul cel mai adânc. Apoi se împrăștiau prin biserică, urmând pe episcopii, preoții și diaconii, cari erau de față la sfânta liturghie, fiind cu cea mai mare grijă ca să-le fie de ajutor întru toate.

Să imităm și noi pe îngeri, și să nu mergem la biserică numai din datină, fără credință, lăsându-ne mintea la tot felul de distracții, uitându-ne și la unul și la altul. Despre atari indivizi se tânguî Preacurata Vergură Maria într'o apariție privată, că „ei merg la biserică numai ca să batjocorească religiunea“. Din viața lui Alexandru cel mare se istorisește, că în decursul unei jertfe un cărbune aprins căzû pe mâna unui ofițer, și el a lăsat să-i ardă mâna, fără să și-o miște de loc, ca să nu conturbe sacrificiul. Facem noi asta?!

3. În sfârșit a treia datorință ne este *să dăm satisfacție* lui Isus, să reparăm greșelile. Dacă am avea credință vie, am pricepe datorința aceasta de reparare. Câte liturghii și cuminecări sacrale nu se fac, de cari ne îngrozim și numai auzindu-le ori cetindu-le. Se profanează tot ce e sfânt, nu numai persoana divină alui Isus, ci și preasfântul său nume, Crucea, Biserica. Și Isus suferă în toate aceste profanări și tractări nedemne, iar noi prin vizitarea lui în biserici și prin rugăciuni de adorare putem repara aceste profanări, îl putem mângăia, pentru atâtea suferințe. Prorocul zice: „Așteptat-am ca cineva să iee parte la durerea mea, și n'a fost, ca să fiu mângăiat și n'am aflat“. Iar în grădina Getsemani zice Domnul

Hristos: „Intristat e sufletul meu până la moarte“. Și apoi îndată adause cătră apostolii săi, cari adormiseră: „așa, nu a-ți putut uu ceas priveghiă cu mine?“ Și mai înainte cu câteva minute le zisese: „Voi sunteți, cari a-ți rămas cu mine întru ispitele mele“ (Luca 22, 28). Apoi adause îndată arătându-le răsplata ce-i așteaptă: „Și eu vă așez vouă, cum mi-a așezat mie tatăl meu, împărăția. Ca să mâncați și să beți la masa mea întru împărăția mea și să ședeți pe scaune judecând douăsprezece neamuri alui Izrail“ (Ibid. 49, 30). Dar prin ce să facem aceste reparări? Prin adorațiuni zeloase, prin celebrarea sfintei liturghii cu toată atențiunea și pietatea, prin comunicări însoțite de credință vie, de umilință adâncă și de-o iubire înflăcărată, prin aceea, că după terminarea liturghiei nu ne vom grăbi să ieșim numai decât din biserică, ci vom petrece înaintea altarului măcar 5—10 minute — dacă nu mai mult — în cucernice rugăciuni de mulțămită.

Acestea sunt mijloacele, pe cari le-avem noi la îndemână, ca să onorăm pe Isus Hristos în Euharistie.

De-ai ști darul lui Dumnezeu“, zicea Isus cătră muierea samarineană. Aceasta o repețește tuturor față de preasfânta Euharistie. De am ști acest dar alui Dumnezeu, l-am prețui după cum merită! Ne-am adună mai des în jurul altarului, am celebra sfânta liturghie cu alte dispoziții, cu alte sentimente și peste tot am profita mai mult din celebrarea sacrelor misterii... Să avem aceasta credință și iubire cătră euharisticul Isus, și atunci Euharistia va fi pentru noi, centrul afectelor noastre, izvor nesecat de daruri, marele mijloc al sfințirii noastre, și al sfințirii credincioșilor încredințați grijei și păstoririi noastre.

Dreptaceea salutăm din toată inima organizarea preoțimii noastre în o ligă mare de adorare, dorind să se înscrie cât de mulți în șirul preoților adoratori, căci prin aceasta devoțiune vom trezi în noi credința, care pare-că dormitează, vom aprinde în noi dragostea față de Dumnezeu, care s'a cam răcit în mulți. Preasfânta Euharistie să fie vieața și gloria noastră a preoților, ea să fie comoara noastră cea mai mare, căci noi suntem ministrii consacrați ai acestei admirabile taine, noi prin cuvintele de consacrare facem să se pogoare Isus Hristos din Ceriu pe altar, noi îl purăm în sacrul chivot, noi îl închinăm în tabernacule, noi avem cheia acestei prinsori de iubire și prin urmare noi trebuie să fim și păzitorii acestui dumnezeesc

prinsoner al dragostei nemărginite față de noi. În urma acestora ni-se impune cu deosebire nouă preoților o strictă obligațiune și o sfântă datorință, de-a nutri o devoțiune deosebită față de aceasta preasfântă și dumnezească taină, fiind o astfel de devoțiune cea mai conglăsuitoare planurilor și intențiunilor Domnului Nostru Isus Hristos, și în aceeași vreme cea mai salutară pentru sufletele noastre.

Făcând așa, în sufletele noastre se va sălășlui tot mai mult din pacea, pe care nașterea lui Isus Hristos a adus-o lumii.

Dr. VICTOR BOJOR.

Originea cuvântului „Crăciun“¹⁾.

Numirea oficială a sărbătorii din 25 Decembrie e „Nașterea cea după trup a Domnului Dumnezeu și Mântuitorului nostru Isus Hristos“. Așa ne-o arată cărțile noastre liturgice, traduse după originalul grecesc. Avem însă în limba română un cuvânt scurt, exclusiv folosit pentru a exprima sărbătoarea aceasta mare a anului bisericesc. Este „Crăciunul“, adânc înrădăcinat, ba chiar concrescut cu firea limbii românești. Terminul acesta este așa de generalizat în limba vorbită, încât se folosește și ca nume de botez, de familie, de localități, ba în fantazia poporului trăește chiar o ființă mitologică, un „Moș-Crăciun“ cu plete albe.

Cu toate acestea, puține cuvinte din limbă română au o origine așa de obscură, cum are Crăciunul. Din ce limbă l-am primit, care e etimologia lui, cum a ajuns să însemneze tocmai sărbătoarea „Nașterii Domnului“, și prin ce faze a trecut, până ce a luat forma închiegată și definitivă de astăzi? În cele următoare cuprind păreri filologilor și istoricilor, cari studiind trecutul neamului nostru, dezvoltarea limbii românești ori chestia încreștinării Românilor, au atins în treacăt și cuvântul „Crăciun.“

Originea cuvântului acestuia e cu atât mai greu de aflat, cu cât în celelalte limbi romanice nu există un termen analog, iar în limba latină sunt ce e drept mai multe rădăcini apropiate ca fonetism, însă cu o înrudire de senz foarte depărtată. Francezii folosesc pentru „Nașterea Domnului“ cuvântul „Noël“, iar în italienește: „Natale“, sau „giorno di Natale“.

¹⁾ Din lucrarea „Creștinismul la Români“, premiată la facultatea de filosofie a Universității din Budapesta.

Se află însă în limbile slavice, astfel la Bulgari *kraçun kereçunu*. Probabil dela slavi a trecut și la unguri sub formă: *karácsony*. Miklosich îl consideră de origine slavă, și prin influința limbii slave ar fi pătruns și în limba română, deodată cu primirea creștinismului slavon¹⁾. Părerea lui Miklosich însă nu se poate susține din simplul motiv, că în limbile slave nu se află vre-o rădăcină, din care s'ar fi putut forma cu timpul acest cuvânt²⁾. Dealtmintrelea în limbile slavice nici acest cuvânt nu e deplin generalizat; de pildă în l. croată ori bohemă și slovacă nu se cunoaște cuvântul corăspunzător românescului „Crăciun”. Cu toată probabilitatea e deci de origine latină trecut în limba română și *dela Români l-au primit și Slavii*. Pe lângă filologii români, Schuchardt încă e de părerea, că cuvântul *Crăciun* ar fi unul dintre cele mai vechi cuvinte creștine în limba noastră, ducându-ne departe, până la timpul primirii creștinismului în formă latină³⁾.

Nici până astăzi nu se știe însă cu siguranță etimologia respective rădăcina acestui cuvânt. Filologii arată vre-o 4—5 rădăcini latinești, din cari s'ar putea deriva. Hașdeu (și Schuchardt) îl aduce în legătură cu cuvântul *ajun*, care are două înțelesuri:

a) *ajun-ez=șin zile*, postesc (macedo-rom: flămând), dela latinescul vulg. „*adjunare*” sau „*junare*” în loc de classicul *jejunare*. Psaltirea dela Bălgrad din 1651 la psalm 68 are: „plâns'au și au trudit cu *aginul* sufletul meu”; iar nota marginală explică cuvântul *agin* prin *post*. Cu timpul de fapt vorba *ajun* s'a înlocuit cu slavicul *post*, restringându-se azi înțelesul cuvântului „*ajun*” — la postirea mai severă în anumite zile din anul bisericesc, și cu deosebire la postirea din preziua sărbătorilor mai mari.

b) *ajun=preziua sau preseară* (a sărbătorilor). Înțelesul acesta nu l-a avut niciodată prototipul latin *adjun-are*, însă prin analogie și-a luat și înțelesul acesta, întrucât deja în cele

¹⁾ Xenopol în *Istoria Românilor* vol. II. p. 88, deasemenea îl dă ca fiind de origine slavă, fără să ne arete însă etimologia lui.

²⁾ Cfr. O. Densușianu, *Histoire de la langue roumaine* I. Paris, 1901, p. 262.

³⁾ Gh. Chișiu arată, că noțiunile elementare de timp cu subîmpărțirile lui, apoi numirile sărbătorilor împărătești, ca Învierea și Paștile, Rusaliile, Crăciunul, Dumineca Foriilor ș. a. le avem din l. latină. Cfr. Studiul „Cuvintele creștine în l. română” apărut în „Preotul român” Gherla, an. XIII. (1883) nr. 5, 6 și 7.

dintâiu veacuri ale creștinismului *preziua sărbătorilor mai mari eră petrecută cu ajun (post) și priveghere*, și de aici avem azi ajunul (preziua) Bobotezii, ajunul lui Sân-Văsii, dar mai ales *ajunul Nașterii Domnului*:

Bună ziua lui Ajun

D'ai mai bun'alui Crăciun.

În cele mai multe colinde *Ajun* e nedespărțit de *Crăciun*: Moș-Ajun, Moș-Crăciun.

Hașdeu derivă cuvântul *Crăciun* dela latina vulg. *crastinum* = ziua de mâne, când e sărbătoare mare, față de ajunul de azi: mâne e ziua bucuriei, așteptată cu dor și accentuată adese mai ales în pregătirile, în obiceiurile Ajunului: *crastinum*, *crastinum* !¹⁾)

Cu timpul apoi s'a întunecat înțelesul primitiv: *crastinum* = ziua de mâne, însemnând înșăș ziua Nașterii Domnului = *Crăciun*. Fiindcă „*crastinum*“ era totdeauna în legătură cu *Ajun*, s'a modificat și finalul lui *crastinum* în *Crastinium* = *Crăciun* ²⁾).

Schuchardt derivă cuvântul *Crăciun* dela *Christi-jejunium*, adecă un fel de *Christ-ajun* !

Ovid Densusșianu ține mai probabilă derivațiunea lui Aron Densusșianu din *creatio-ne* = *Crăciun*, însă recunoaște, că și asta prezintă dificultăți ³⁾).

Filologul G. Pascu ⁴⁾ și teologul Const. C. Diculescu ⁵⁾ îl derivă dela *Carnatio*, însă originea aceasta e mai puțin decât probabilă, căci „*carnatio*“ e termen creștin nou și încă în forma literară. Ca atare n'ar fi avut timp să treacă prin atâtea schimbări, până la forma de azi: *Crăciun*. (Sărbătoarea Nașterii Domnului se ține din secolul al patrulea: întâiele date le avem din Roma, a. 337, apoi din Constantinopol a. 379 și din Antiochia dela anul 386).

În timpul din urmă se ia ca tot mai sigură etimologia cuvântului „*Crăciun*“ din latinescul *calatio-nem*, care e și mai aproape de adevăr, atât din punct de vedere istoric, cât și filologic. Forma veche din limba română *cărătsune* = *calatione* a pierdut pe întâiul *a* prin suncope — a rămas acest *a* în limba

¹⁾ Cfr. Hașdeu, *Etymologicum Magnum*, vol. I. p. 615 urm. la cuvântul „*Ajun*.“

²⁾ Id. *ibid*.

³⁾ Opul citat p. 263.

⁴⁾ Cfr. „*Vleața Românească*“ nrul 5—1911.

⁵⁾ Cfr. *Originele limbii rom.* (An. Acad. Rom. Seria II. Tom. XXIX).

ungurească „karácsony“ —, iar *e* dela sfârșit s'a omis sub influința ulterioară alui *Ajun*, având deci astăzi: Moș-Ajun și Moș-Crăciun (—). Schimbarea sunetului *l* în *r* din „calatione“ = cărăciune e o proprietate fundamentală a limbei românești la cuvintele derivate din *l.* latină, când sunetul *l* se află între două vocale, s. p. *filum* = fir, *qualem* = care, *felicem* = fericit, *solem* = soare¹⁾. Astăzi partea cea mai mare a filologilor și istoricilor află originea cuvântului „Crăciun“ în latinescul „calatio-nem“²⁾. De părerea asta sunt P. Papahagi, Sextil Pușcariu³⁾ și înainte de toate V. Pârvan⁴⁾, care ne dă istoricul interesant al acestui cuvânt.

Calatio era convocarea poporului de către preoții păgâni — la începutul fiecărei luni — pentru vestirea sărbătorilor mai însemnate de peste an. Se remarcă mai ales anunțarea sărbătorilor ce se făcea la Calendele lui Ianuar. După conciliul dela Nicea (325) s'a înrădăcinat însă și la creștini obiceiul, sau mai bine zis s'a luat hotărîrea, că în ziua Nașterii Domnului, care pe atunci se serbă în 6 Ianuarie — deodată cu Epiphania, Botezul Domnului — să se anunțe credincioșilor creștini timpul serbării Paștilor și al celorlalte sărbători mobile, în jurul cărora se încinseseră discuții. Păgânii convertiți apoi, aflând o asemănare isbitoare între vechile lor „Calationes“ și ziua Nașterii Domnului, în care se anunțau sărbătorile mobile, s'au obișnuit a numi această sărbătoare singur *Calationem*, iar biserica oficială a permis uzul acestui cuvânt, ba probabil chiar misionarii vor fi folosit acest cuvânt ca mijloc de popularizare a sărbătorii creștine la păgânii convertiți. (Atari cazuri ar mai fi cu sărbătoarea Pogorîrii sfântului Spirit: Rusalile = *ad Rosalia* și Dumineca Floriilor = *Floralia*⁵⁾).

Cu timpul s'au despărțit sărbătorile Nașterii Domnului și Bobotează, rămânând aceasta pe ziua de 6 Ianuarie, iar Crăciunul transpunându-se pe 25 Dec., poate tocmai ca o sfidare a cul-

¹⁾ Cfr. Gh. Adamescu, Noțiuni de ist. l. și lit. rom. Buc. ed. III. 1899 p. 9 și 17.

²⁾ Profesorul de slavistică dela Universitatea din Bpesta: Dr. Oscar Asbóth nu e mulțumit nici cu derivațiunea de mai sus a cuvântului „Crăciun“.

³⁾ Cfr. Dr. S. Pușcariu, Etymologisches Wörterbuch der rumänischen Sprache I. Lateinisches Element. Heidelberg, 1905.

⁴⁾ V. Pârvan, Contribuții epigrafice la istoria creștinismului daco-român. București 1911. p. 108.

⁵⁾ Cfr. V. Pârvan, op. cit. 108—111.

tului păgân, care în 25 Dec. făcea amintirea zeului Mithra¹⁾ și serbă „ziua Soarelui“ (natalis invicti Solis), în locul căreia creștinii au pus „Nașterea Dlui“, adevăratul soare, „care luminează pe tot omul ce vine în lume“. *Anunțarea sărbătorilor mobile la creștini a rămas însă și mai târziu tot pe ziua de 6 Ianuarie* (Epiphania—Botezul²⁾ Dlui). Pentru ca cuvântul *calatio* să însemneze *Crăciun*—Nașterea Dlui, trebuie deci ca sărbătoarea nașterii să nu fi fost încă despărțită de Epiphania, ceea ce a fost numai până la anul 380. Numirea „Calatio“ — pierzându-și însemnarea dela început —, a rămas însă și mai departe legată de sărbătoarea Nașterii Dlui. Astfel cuvântul „Calatio“ și-a pierdut înțelesul originar: *anunțarea sărbătorilor*, rămânând să însemneze în veacurile următoare *Nașterea Dlui*, sub forma cuvântului de azi „Crăciun“, așa de generalizat, de înrădăcinat în limba românească, și totuș așa de neobișnuit, neînțeles la prima vedere.

Incetățănirea cuvântului *Calationem* = Crăciun, a trebuit deci să se facă la noi între anii 325 (Nicea) și 380 (terminul, când cele două sărbători se separează), și asta este o nouă probă, scoasă din domeniul terminologiei creștine, care ne arată, de o parte că noi Românii am primit creștinismul în forma romană, iar de altă parte, că cuvântul „Crăciun“ — de origine latină — s'a introdus ca element creștin la strămoșii noștri deodată cu primirea creștinismului și că slavii l-au împrumutat dela noi³⁾.

Faptul, că noțiunile elementare ale creștinismului le avem exprimate cu cuvinte de origine latină, și încă astfel de noțiuni, cari au o haină specific românească, s. p. biserică, *Crăciun*, credință, drac, lege, sărbătoare ș. a. neexistente la celelalte popoare romanice în forma asta, ne dovedește, că religia creștină s'a propagat la noi încă în veacurile îndepărtate, pe vremea când locuiau între granițe naturale bine închiegate, încât s'a putut

¹⁾ Sărbătoarea zeului Mithra din 25 Dec. se numea la Romani „Coracia“ sau „Coracica“; Cfr. Dr. At. M. Marienescu, „Cultul păgân și creștin“, București 1884, tom I. p. 249.

²⁾ Datele sporadice ale istoriei, referitoare la creștinismul străvechiu, tradiția noastră istorică și mai ales studiul temeinic al terminologiei creștine românești ne duc la acelaș rezultat: creștinismul a pătruns la noi în forma romană, cu deosebire prin predicarea misionarilor, (cunoaștem până acum pe sf. Nicetas), la sfârșitul v. IV. și în decursul celui de al V-lea, generalizându-se încă înainte de influința slavă.

forma la noi o terminologie creștină cu substrat latin — dar specific daco-romanică. Influența slavă de mai târziu n'a putut stârpi și înlocui elementul latin fundamental din terminologia noastră bisericească.

Noțiuni elementare, termeni bisericești originali, ba „un singur cuvânt uneori, ne reînviează o lume întreagă de odinioară.“ — cum bine zice d. Ovid Densușianu.

ZAHARIE POP.

Chestia călindarului.

A trebuit să treacă timp îndelungat și să se facă descoperiri mari, studii îndelungate observații precise și obositoare din partea marilor învățați, ca omenimea să cunoască exact *durata timpului*. Nu e mirare deci, că pururea au fost deosebiri între călindarele deosebitelor epoce ale deosebitelor neamuri.

Egiptenii socoteau anul numai de 365 de zile, pierzând la fiecare patru ani o zi. Acest an ajungea a-se potrivi cu cel solar numai după o perioadă de 1460 de ani, numită *sothiacă*.

Grecii socotiau — îndreptându-se după cursul *lunei* — anul civil de 360 de zile și știm câte sforțări au făcut, mai apoi — mai ales astronomul Meton a. 432 înainte de Hr. — pentruca anul să se potrivească cu mersul soarelui.

Evreii și *Arabii* socotesc anul după lumina lunii și astfel rămân în fiecare an îndărătul anului solar cu 10, 11, 12 zile.

Romanii ș-au regulat călindarul la an. 41 înainte de Hristos ¹⁾ prin opera lui Iuliu Cesar, care a cerut sfatul învățatului Sosigenes. Astronomul acesta calculând timpul ce pune soarele, ca să revie la acelaș punct al zodiacului, adecă calculând anul solar, l-a satorit de 365 zile și-o treime. Deci a fixat anul de 365 zile, adăugând tot la al 4-lea an câte-o zi. Acesta al 4-lea, aveă să fie deci de 366 zile, sau bisextil: pentru repetarea cifrei 6.

Conciliul din Nicea dela a. 325, bazându-se pe înviațiunile canonului 7 al apostolilor de-a nu sărbători sfânta ziuă a Paștilor înainte de ecvinocțiul de primăvară, deodată cu Jidovii, fixează învierea Domnului pe duminica de după ecvi-

¹⁾ La anul 47 a. Hr. diferența între anul călindarului și anul tropic eră la Romani de 67 zile, fiind durata medie a unui an, conform călindarului, de $366 \frac{1}{4}$ zile.

noctiul lunei Martie, va se zică după ziua de 9/21 Martie ¹⁾. Dar în anul 1582 s'a trezit lumea *creștină*, că după călindarul Iulian Paștile cădeau pe 11 Martie, cu 10 zile înainte de termenul fixat de marele conciliu dela Nicea. Așa că papa Gregorie al XIII s'a simțit îndemnat să se adreseze astronomului Luigi Lilio pentru explicarea acestui fenomen curios. Lilio se pune pe lucru și calculând durata anului după soare, constată, că Sosigenes a nesocotit în calculii săi o diferență de 11 minute 8 secunde și 24 de terțe, care adăugându-se an de an, dela anul 44 înainte de Hristos până la anul 1582 după Hristos a dat ca rezultat o lipsă de 10 zile. Spre delăturarea acestei anomalii deci și pentru a potrivi călindarul cu anul solar cel adevărat Gregoriu XIII hotărăște, ca ziua de 5 Octomvrie a anului 1582 să fie socotită de *15 Octomvrie 1582*. Și fiindcă tot mai rămâne și după acest calcul în tot anul o diferență de 10 minute și 48 secunde, cari dau în 400 de ani 3 zile, Lilio a sfătuit ca la finea fiecărui secol, trei secole de rând să se mai adaogă o zi, omițându-se adaosul pentru secolul al IV-lea.

În chipul acesta s'a introdus deosebirea sau diferențierea din ce în ce mai pronunțată a călindarului Gregorian și Iulian, care din urmă, dacă la 1582 eră cu 10 zile înapoia celui Gregorian, la finea secolului XVII, adăugându-se anului Gregorian încă o zi, a rămas înapoi cu 11 zile, la finea secolului XVIII cu 12 zile, la finea secolului XIX cu 13 zile și va rămâne tot cu atât la finea secolului XX.

Dacă vrem să fim însă drepți, nici calculul lui Lilio nu-i chiar exact. Lungimea adevărată a anului, după studiile exacte alui *Arago* este de 365 zile 5 ore 48 minute 57 secunde și 30 terțe. Deci chiar și călindarul Gregorian are nevoie de îndreptare. Căci cu tot adaosul alor 3 zile la fiecare perioadă de 400 de ani tot mai rămân afară din combinație vre-o 19 secunde cari tot la 4400 de ani ²⁾ dau câte-o zi, cu o eroare de circa 18 terțe, cari vor da și ele încă câte-o zi tot la 277,200 de ani.

Datele ce am ținut să înșir până acum se pot afla în orice manual de astronomie sau tratat despre calcularea

¹⁾ Practicalele conciliului din Nicea, după M. Blastare, dispun, ca a) Paștile să se serbeze totdeauna după ecvinocțiul de primăvară, b) să nu se celebreze în aceeași zi cu Paștile Jidovilor, c) după ecvinocțiu să se aștepte pleniluniul prim, și apoi să se celebreze în Dumineca primă după pleniluniu.

²⁾ După alții tot la 3500 de ani: pentru că 400 de ani gregoriani ar fi mai lungi decât anii solari cu 2 ore 44 minute 28 secunde.

timpului. Le-am înșirat din simplul motiv că să vadă orice om nepreocupat, că regularea călindarului nu e chestie dogmatică, religioasă, ci pur și simplu astronomică, științifică. Precum nu suntem adoratorii zeilor Olimpului — zice principele Ioan Ghica¹⁾ — calculând după călindarul lui Sosigenes, zis al împăratului roman Iuliu Cesar, nu am deveni papistași calculând timpul după sistemul lui Lilio, zis al papei Grigorie XIII. întocmai cum nu suntem adoratori ai lui Joe, zicându-ne descendenții legiunilor idololatre aduse aci de Traian“.

Protestanții din Germania — deși universitatea din Tübinga zicea la început, că acest călindar derivă dela „Antichrist“, dela „Belial“ dela „un lup fiores și răpitor“, și contra dânsului se ridicară cu toată violența Iosif Scaliger, Sethus Calvisius și alții —, acceptară totuș călindarul la propunerea profesorului din Iena, *Weigel*, în 1 Martie 1700, fără a li-se fi periclitat prin aceasta credința.

Englezii le urmară întru toate pilda la a. 1752. Așa că azi toată lumea cultă apuseană urmează călindarul Gregorian și roata lumii nu s'a oprit în loc. Numai lumea răsăriteană, mai conservativă, și în bine și în rău, din Rusia, România, Grecia, Sârbia, Bulgaria etc., ține încă morțiș la călindarul Iulian, unii din habotnicie, alții din ignoranță, alții din te miri ce interese naționale (!).

Ca să nu fiu taxat însă de slab Român din partea cutăruia dintre voinicoșii noștri antagoniști, fie-mi permis a cită din cartea principelui I. Ghica „Pământul și omul“ pag. 37, următorul pasagiu: „Ceeace poate fi mai plăcut lui Dumnezeu ar fi să calculăm timpul după legile, prin cari el a regulat mersul corpurilor cerești. Cunoștința acelor legi este în atribuțiunile oamenilor de știință, a astronomilor, iar nu a împăraților, a Papilor sau a Mitropoliților. Numai astronomii ne pot spune într'un mod precis de câte ori s'a învârtit pământul împrejurul soarelui dela anul 753 după zidirea Romei (anul nașterii Mântuitorului) până astăzi; precum numai ei ne pot spune zilele, orele și secundele eclipselor lunei și ale soarelui peste o mie de ani, trecerea venerei prin dreptul soarelui, orele suirii și coborării mareelor (Marée = fluxul și refluxul); numai dela ei putem așteptă să cunoaștem schimbările vânturilor și mersul norilor“. Și mai la vale (pag. 38): „Mișcarea

¹⁾ Pământul și omul, pag. 37.

pământului împrejurul soarelui este o regulă trasă de mâna Aceluia care le-a făcut toate... A susține, că dela nașterea Mântuitorului și până în ziua de anul nou (sfântul Vasile) 1884¹⁾ pământul s'a învățit împrejurul soarelui numai de 1884 de ori fără să fi trecut peste acest timp încă 12 zile și 20 ore, este o eroare de știință pozitivă, este un neadevăr pe care religiunea creștină, care este totul adevăr și numai adevăr, o respinge; ea care condamnă erezul și minciuna“.

Credem deci, că n'am comite nici un păcat, uniți și neuniți, dacă am accepta și noi călindarul Gregorian, pe care l-a statorit la 1578 comisia papală în frunte cu cardinalul Siclet, și l-a elaborat după ce s'a adresat mai întâiu regilor din Franța, Spania, Portugalia și mai multor principii, precum și universităților din Viena, Colonia, Louvaine, Paris, Salamanca, Cracovia etc. Papa Gregoriu XIII prin bulla sa „Inter gravissimas“ dtul 24 Februarie 1852, care hotărăște introducerea noului călindariu, s'a învrednicit de recunoștința întreg neamului omenesc. A sosit timpul să mai lăsăm nițel din bigotism. Poporul neștiutor trebuie luminat. Doară nu vom aștepta să sosească peste câțiva secolii timpul când vom avea canicula în luna Ianuarie, iar în luna Iulie vom trece Dunărea pe ghiață, — vorba aceluiaș Ghica.

Dr. ALEXANDRU NICOLESCU.

INSEMNĂRI.

Cu începerea noului an. Cu prilejul Nașterii Mântuitorului, îngerii vestesc „pace pe pământ și între oameni bunăînvoire“. Această pace și bunăînțelegere dorim și noi să se sălășluească în inimile confrăților preoți și a celorlalți abonenți, cari ne-au încurajat și sprijinit până acuma și sperăm, că ne vor sprijini și de aci încolo: în interesul binelui și a importanței cauzei, căreia ne-am jertfit toate puterile.

În timpul din urmă s'au găsit ce-i drept unii, cărora li-s'a părut, că în coloanele acestei reviste încă s'au ivit unele accente, cari ar putea primejdui pacea și bunăînțelegerea, pe care o propovăduiește chiar și prin titlul de „creștină“, deoarece

¹⁾ Anul, când scriitorul Ghica ș-a compus cartea.

scrisul ei a stârnit în anume cercuri echouri cu adevărat regretabile. Se poate ca acestia să aibă dreptate, dar asigurăm pe onorații cetitori, că aceste accente au fost un nor trecător și că în coloanele noastre pe viitor se va ține seamă în toată vremea de înțelesul adevărat al cântării îngerești: pe pământ pace și între oameni bunăînvoire!

Se poate, că am trecut și noi peste anumite margini și nu-i mirare, căci suntem doar' oameni, dar trebuie s'o spunem, că n'am crezut nici când, că lucrurile să poată lua înfățișarea, pe care au luat-o, sau să poată ajunge până la gradul la care au ajuns, cât să fie nevoie, ca unul sau altul, să iee față de noi atitudini de tot neînțelese. Cetitorii știu la ce ne gândim. Aceasta trebuie s'o regretăm din tot sufletul. Chiar de aceea, de cumva peste intenția noastră — care, cu conștiință liniștită putem asigura pe oricine, a fost de cea mai desăvârșită curățenie în *toți* redactorii acestei reviste — am smintit pe cineva, avem simțul bun, suntem doară preoți, să cerem iertare oricui...

Ne simțim însă datori să spunem, că nu corăspunde adevărului învinuirea, că revista noastră ar fi căutat, cum s'ar zice, cearta cu lumânarea, cu toate ocaziile și în toate împrejurările. Invităm pe oricine să frunzărească numerii revistei noastre de până acuma și să se convingă, că în majoritatea absolută a cazurilor ne-am ridicat cuvântul contra uneia sau alteia din foile noastre românești, *sau* pentrucă ne-a atăcat biserica, ori unul sau altul din adevărurile de credință propovăduite de religia noastră, *sau* pentrucă credeam, că sunt în joc interesele credinței, scumpe sufletelor noastre. Acesta e adevărul! Și apoi în cazurile acestea încă nu știm să fi trecut vreodată peste marginile decenței. Nu ne-au făcut din aceasta cap de acuză — pe cât ne aducem aminte —, nici chiar foile respective.

Noi credem deci, că „Cultura Creștină“, bună rea cum a fost până acuma, a făcut prețioase servicii bisericii și neamului și încă în vremuri critice. Acest lucru l-au relevat de altfel și celelalte foi românești. Credem, c'a inzistat cu tărie și curaj pentru introducerea de reforme în sânul bisericii, potrivite timpului de azi. Credem, c'a militat pentru sanarea relelor ce nu sufereau amânare din sânul aceleiaș biserici și a credincioșilor săi. Credem mai departe, c'a sprijinit cu zel cauza preoțimii ori de câteori a fost lipsă — lucruri de cari

trebuie să se țină cont, când se critică atitudinea unei foi pe de-antregul. Asemenea lucruri bune — nu le-am înșirat amănunțit ca să nu se pară, că ne lăudăm, — avem nădejde neclătită, că le vom face cu ajutorul lui Dumnezeu și pe viitor.

Peste trecut am aruncat valul iertării și al uitării. Le acoperim toate cu aripa iubirii, care iartă și care la rândul său cere în numele aceleiaș iubiri să i-se ierte. Am dori totuș s'o spunem cetitorilor noștri cu toată francheța, că nu se poate pretinde dela nime să se desbrace cu desăvârșire de firea ome-nească; să fii va se zică când scrii stoic, rece și impasibil, par'că nici n'ai mai fi din carne și oase și prin vinele tale n'ar mai circula sânge viu. Așa ceva e cu neputință. Dar de altă parte garantăm tuturor, că de aci încolo vom fi cu și mai mare grije în alegerea cuvintelor și ne vom năzuli să netezim în expresiuni între marginile posibilității orice asperități. Vom ține și în viitor cont de povața sf. Augustin, să cruțăm persoanele și să sbiciuim neadevărul și nedreptatea, cumpănind hinc-inde toate împrejurările.

Lui Dumnezeu mărire... și pe pământ pace!

Redacția.

*

Cărți de rugăciune pruncilor! Preotul, ca părintele sufletesc și învățătorul poporului, are însemnata datorie de a introduce deja pe prunci în deprinderea cultului divin privat și public. Chemarea lui frumoasă e să convingă pruncii despre importanța și necesitatea rugăciunii și își împlinește aceasta misiune, când li învață să se roage cu încredere, cu umilință și cu statornicie, și să aplice la vieța lor adevărurile de credință.

Rezultatele acestei îngrijiri părintești se arată în plăcerea, cu care se roagă pruncii, pentru ca Dumnezeu să le ajute a crește în frica Lui, în dar și în înțelepciune și cu care se roagă ei pentru părinții și binefăcătorii lor. Pruncii în a căror sânge și carne a trecut învățătura religioso-morală, vreau și sunt în stare să se rezigneze în voia lui Dumnezeu și să ierte înjuriile, ce li-se fac. Ei luptă fățiș și conștient împotriva datinilor rele. Intră cu bucurie în biserică și acolo adoară și se roagă cu cucernicie. Cu mândrie sfântă se fac membrii la reuniuni de pietate și-și împlinesc cu însuflețire datorințele. Așa reuniunile pruncilor cu scopul de a încunjură urâtul și lășitul păcat al sudălmii produc frumoase rezultate. Pruncii cari sunt de-

dași cu atmosferă creștinească, ajută pe săraci. Se roagă pentru cei repaușați mai ales când participă la înmormântări, ori când intră în vre-un cimiter. Se alipesc de neam cu toată dragostea și țin cu tărie la legea lor, fără să desprețuească pe cei de alt sânge și de altă credință.

La formarea unei vieți așa de frumoase, pe lângă preot, contribuie și alți factori: părinții, societatea, împrejurările și întâmplările din viață și cărțile bune, mai ales cărțile de rugăciune. Deosebit acestea din urmă sunt prietini nedespărțiți ai omului, cari îl apără și între împrejurările grele de azi, când cursele sunt așa de dese și ispitele năvălesc cu atâta putere asupra lui. O carte de rugăciune e de mare însemnătate nu numai din punct de vedere educativ, întru cât vine omului întru ajutor la îndreptarea și sfințirea vieții lui, ci e și un mijloc potrivit pentru a conserva în sufletul băiatului interesul viu față de carte și pe timpul, când nu mai cercetează școala.

Comune de ale noastre, în cari cel puțin un număr restrâns de locuitori să aibă cărți de rugăciune, sunt foarte sporadice; iar aceia dintre țărani, cari au curajul să cetească în biserică din o carte de rugăciune și din aceea să cânte și să urmărească sfânta slujbă, formează un număr de tot dispărent.

Se tem de batjocurile lumii. Faptul acesta mai ales în timpul modern constituie un mare rău, care se poate remedia numai așa, dacă pruncilor de școală le vom pune în mână cărți bune de rugăciune, le vom da înviețuini cum să le folosească și-i vom face să-le ducă în biserică, ca să cânte și să cetească din ele. Dacă vor face aceasta în timpul, în care îi obligă legile școlare, vor continua și ca juni și ca bărbați și și ca bătrâni, contribuind în măsură însemnată la îndreptarea moravurilor cum și a stranelor noastre, din cari, în multe locuri, se desfac sunete și melodii neputincioase pentru nobilitarea inimei și pentru cultivarea simțământului religios.

Acum nu ne putem plânge, că n'am avea cărți de rugăciune anume pentru prunci, cu conținut potrivit și îmbrăcat în o limbă poporală, cari și în privința tehnică se prezintă destul de bine și nu sunt nici scumpe. Avem „Dlui să ne rugăm“ de Dr. N. Brânzeu, „Credința ostașului“ de Dr. Iuliu Florian, „Mângâierea creștinului — de I. Genț și acum mai decurând a apărut la Blaj o frumoșică carte de rugăciune: „Paraclisul“.

Dacă din colectă, ori din un fond, ori din punga preotului nu se pot procura cărți de rugăciune pentru pruncii școlari, se pot din contribuiri lor. Dacă li-se spune de timpuriu să pună filer lângă filer și să-i dea preotului pentru carte de rugăciune, pruncii o fac bucuroși, abdicând chiar și de unele plăceri, pentruca să aibă mari bucurii, când li-se oferă cartea la vre-o ocaziune mai solemnă: la o sărbătoare, ori, când se mărturisesc, ori se cuminecă mai întâiu.

Cărțile de rugăciune se dau pruncilor, când știu ceti, începând cu cei din clasa II. Nu strică însă, dacă li-se dau și celor din clasa I. Aceștia în bucuria lor se vor năzuși să citească mai îngrabă, dorind să poată ceti și ei din cartea de rugăciune.

Foloase mari au din cărțile de rugăciune pruncii dela școlile confesionale cu limbă de propunere română, mai mare și mai însemnat bine au din ele cei dela școlile străine.

Să lucrăm, pentruca fiecare prunc din școala elementară să aibă carte de rugăciune. Senior.

*

O nouă teorie cosmogonică. În articolul meu „*Astronomia și credința*” apărut în Nr. 20—1913 al acestei reviste, am amintit, că sunt nenumărate teorii cu privire la originea lumii, cosmogonia.

Într'unul din numerii din urmă a revistei „*Worlds Works*” astronomul *W. B. Hale* publică o teorie nouă, foarte interesantă și curioasă, despre formarea stelelor mai mici din univers. După aceasta teorie gravitațiunea și eradiarea au influință hotărâtoare asupra formării unor corpuri cerești. Din masele mari a stelelor fixe și a planetelor se iau, se ridică — prin influința luminii — particulele mărunte de prav, cari unindu-se, formează cu încetul mase mai mari. Aceste mase, ajung, în urma mișcării ce există în univers, aproape unele de altele și lucrând gravitațiunea se formează nebuloasele, și în urmă stelele mai mici.

Pe lângă aceste, ciocnirile din univers (meteori, comete etc.) încă sunt izvoare bogate, din cari se ridică și se înmulțesc particulele de prav, cari sunt de lipsă la formarea corpurilor cerești noi. Aceasta este — după *W. Hale* — geneza formării stelelor.

Ca să se poată forma stelele mai mici — nu e vorbă de astre și planete în articolul amintit — și să se poată ridică

massele acele mari de prav, cari trebuie să se unească într'un corp ceresc nou, — e de lipsă, să fie în univers o mulțime de astre și planete cu coajă solidă și închiegată, pe când majoritatea lor este în stare gazoasă sau în cel mai bun caz lichidă. Astfel teoria lui Hale e nouă și din acel punct de vedere, că presupune mai multe corpuri cerești cu coajă solidă, decât se crede peste tot.

Am încrestat aici aceasta teorie ca un curiosum între teoriile cosmogonice, cari circulează, răsturnate fiind unele de altele.

Gheorghe M. Pteancu.

CRONICĂ.

● serbare românească în onoarea sf. Cruci. In ziua de 28 Dec. a anului jubilar 1913 „sala de gimnastică“ a liceului român din Blajul nostru ne-a oferit priveliștea unei frumoase serbări aranjate în onoarea sf. Cruci.

A fost o serbare școlară, dar din cele mai reușite. Toate institutele de învățământ din acest orașel de cultură creștină s'au unit cu acel prilej, pentru a reliefa după cuviință importanța omagiului ce se aducea Crucii biruitoare. O disertație scrisă cu pătrundere și cu inimă a președintelui soc. de lectură „Inocențiu Micu Clain“, clericul I. Bozdog, a lămurit rolul pe care l-a avut în jurul desrobirii Bisericii creștine Constantin Marele, autorul edictului dela Milan, fixând foarte bine cadrul supranatural și miraculos în care s'a desfășurat opera lui. Câteva declamări potrivite, învrăstăte cu piese de cor și orchestră au fost apoi tot atâtea flori alese din cununa de sentimente înălțătoare cari stăpâneau în mod vădit sufletul întregii asistențe. Cea mai frumoasă din aceste flori a fost desigur noua compoziție a măestrului *Jacob Mureșianu*, brodată pe fondul următorului text liturgic: „Mare este puterea crucii tale Doamne, că s'a înfipt în loc și lucrează în lume, și a făcut din pescari apostoli, și din neamuri martiri ca să se roage pentru sufletele noastre“. Prinr'insa măestrul Mureșianu a dovedit încă odată marea-i putere de creațiune artistică. In acordurile ei se resimțea parcă stânca de granit în care s'a înfipt lemnul crucii, pentruca în veci să lucreze în lume, se deslușea foarte bine tăria convingerii cu care apostolii făcuți din pes-

cari au predicat, iar mucenici tuturor neamurilor au stropit cu sânge dătător de viață, învățătura sf. Cruci, și inimile tuturor se alăturau într'un elan de însuflețire la rugăciunea acestora „pentru sufletele noastre“...

Eră de față și venerabilul nostru Mitropolit. Și a vorbit așa cum rar l-am auzit. Vorbele sale spuse cu aceea apăsare, care isvorește din adâncă convingere a unui suflet vădit emoționat, mărturisesc că aceasta serbătoare i-a făcut mare bucurie; simțiam dintr'insele cum regretă parcă din tot sufletul, că jubileul sfânt al Crucii a trebuit să fie restrâns pentru Biserica noastră unită la această prăznuire *locală* și cam *întârziată*...

Nu stăruim asupra cauzelor cari poartă vina acestui fapt, fiindcă nu cadrează cu această cronică iubilară, ne exprimăm însă nădejdea firmă, că vor veni și timpuri mai bune. (ar.)

*

Semne bune din dieceza Lugojului. După deschiderea seminarului domestic, ai cărui profesori au sporit atât de avantajos numărul factorilor culturali din centrul diecezei noastre bănățene, destul de îngrabă primim știrea unei noi manifestări a muncii ce se face, respective se plănuiește în orașul tot mai românesc al Lugojului. Cel mai nou circular diecezan ne aduce adecă vestea, că începând cu prima Ianuarie 1914 circularele diecezane se vor scoate în forma unei „*foaia oficioasă a diecezei Lugojului*“, care va ieși de două ori la lună și se va da cu prețul de 6 cor. pe an. Numitul circular pomenește și despre aceea, că prin foaia plănuită se intenționează o mai bună orientare, asupra mersului și dezvoltării diecezei, a laicimii noastre intelectuale, care încă poate abona foaia.

N'am primit încă nici un număr din noua publicație a Bisericii noastre și prin urmare încă nu știm mai amănunțit cum are să fie. Noi credem că pe lângă partea strict oficială va aduce și alte lucruri, cari pot să intereseze în mai mare măsură și cercurile din afară de cadrele diecezei. Dar chiar să nu se facă această, „foaia dieceză a Lugojului“ este un real câștig, pentru că avem convingerea, că circularele pe cari le va aduce vor fi și mai multe și mai bine îngrijite, două lucruri de-opotrivă de folositoare.

Și pe urmă, mai știi, poate ni-se vor da într'ânsa și așa numite *pastorale*, măcar din când în când. (ar).

*

Un nou proces senzațional. Din acelaș mediu pravoslavnic rusesc, care ni-a dat zgomotosul proces dela Kiew, s'a înfiripat mai nou un alt proces, acela din Sighetul Marmăției noastre. In acesta nu sunt în joc interese de-ale stăpânitivilor presei mondiale, și așa bineînțeleș el nu va alarmă cercuri atât de largi ca acela, dar opinia publică a monarhiei noastre și a țaratului rusesc urmărește cu mult interes desfășurarea lui. De aceea am crezut că încreștarea lui poate fi folositoare.

Procesul s'a pornit în ultimele zile ale lunii Decemvrie și după cum susțin jurnalele ungurești nu e nădejde să se termine curînd.

Un anumit Alexandru *Kabaljuk*, acuzatul principal, și la vre-o 180 de Rusneci maramurășeni sunt învinuiți cu agitație împotriva religiunii greco-catolice și mai ales împotriva întregității acestei țări. Numitul *Kabaljuk* ar fi răspândit afirmative în persoană și prin agenții săi, feliurite tipărituri aduse de pe la mănăstirile din Rusia, în cari se spuneă că țarul Rusiei a ajuns în vrajbă cu stăpânitorii țării noastre, și că are de gând să cucerească tot teritorul până la Tisa. In scopul acesta însă trebuie ca poporul rutean să treacă la confesiunea ortodoxă a țarului, pentrucă altfel nu vor puteă să aibă zile bune sub stăpânirea aceluia.

După cum reiese din această scurtă reasumare a acușelor susținute din oficiu de procuratură, procesul are deci o lature eminentemente politică, de care nu ne putem ocupă. Ea de altfel nici nu ne privește direct. Ceeace ne privește însă mai de aproape sunt cauzele, cari din populația reșemnată a părților rutene din Maramureș, care în credință se mărturisea de veacuri pe partea Romei, a făcut un mediu apt pentru abandonarea credinței catolice și îmbrățișarea pravoslaviei naționale rusești. Nu știm dacă pe urma procesului dela Sighet cercurile dela conducerea acestei țări se vor lămuri și ele asupra acestor cauze, dar e sigur că un verdict ori cât de aspru nu va puteă stânjeni această mișcare, câtă vreme nu se vor luă măsuri pentru delăturarea adevăratelor ei cauze.

Fiînd vorbă de adevăratele cauze ale mișcării, care a dat naștere acestui proces „schizmatic” — cum îl numește o parte.

a presei maghiare —, nu ne ocupăm de partea materială, sărăcia populației, care de bună seamă încă trebuie luată în so-cotință, și poate chiar în primul loc, dar care este o cauză mai mult *generală* a mișcărilor de orice natură. Mișcarea ortodoxă din Maramureș își are însă cauzele ei *speciale*, și credem a nu greși, dacă între aceste punem la loc de frunte atitudinea necorectă a clerului înalt și de rând, din cele două dieceze rutene greco-catolice de Ungvár și Eperjes, față de credincioșii lor Ruteni. Știe doară toată lumea, că acest cler, recrutat aproape în întregime dintre acei Ruteni, cari „vorbesc mai bucuros limba maghiară“, nici nu vrea, și între împrejurările date probabil nici nu poate, să fie adevărat *pă-rinte* a celor pe cari îi păstorește. Clerul scesta, fiind poate, cel puțin în parte, de bunăcredință, nu e străin de idea asimilării poporului rusesc în cel maghiar (așa numita maghiarizare), și așa nu e mirare dacă prin punerea în practică a deo-sebitelor mijloace (chiar și reforme disciplinare de rit!), cari servesc această țintă, poporul se înstrăinează de Biserica, ai cărei slujbași nu cearcă mai pe sus de toate izbăvirea sufle-telor. Noii episcopii ai celor două dieceze rutene ar trebui să înțeleagă aceasta și poate ar și înțelege-o, dacă n'am trăi în epoca Hajdudorogului...

Mișcarea ortodoxă dintre Ruteni, să ne fie nouă pentru toate vremile un puternic memento, deoparte că Biserica nu-i iertat să piardă din vedere menirea sa primordială, iar de altă parte că pentru ași putea împlini această menire trebuie să țină cu tărie la comorile prin cari trăiesc popoarele. (ar.)

*

Mișcare misionară în America. Cuvintele dumnezești „mergând învățați toate popoarele..“, prin care Biserica lui Hristos a primit mandatul de a lăți învățăturile sale, sunt în aceeași vreme pietrele de temelie ale acestei Biserici și 'n consecință activitatea ei misionară concade cu existența ei. De împrejurarea aceasta s'a ținut seamă în toate vremile, dar parecă nici când n'a fost ea atât de mult reliefată ca tocmai în anul iubileului constantinian. Toate serbările iubilare, ținute pe întreg rotogolul pământului, parecă nici n'au avut altă me-nire, decât să învedereze rețeaua supranaturală, care învăluie pământul nostru în forma Bisericii catolice.

Catolicii din America au ținut chiar un întreg congres în scopul mișcării misionare. Cu sutele și cu miile au alergat în

toamna anului trecut la *Boston* reprezentanții celor două reuniuni mari, cari împart între sine opera grea a misiunilor din Statele Unite: reuniunea pentru misiuni externe din Lyon și Catholic Church Extension Society. Desbaterile s'au urmat patru zile de-a rândul, fiind prezidate de Cardinalul O'Connell, arhiepiscopul local. Foile americane spun, că catolicismul din America s'a manifestat prin acest congres cu atâta putere, cum poate nici când altădată. S'a constatat într'ânsul cu adevărata mândrie că în privința contribuțiilor pentru ideea misionară, America ține deja locul al doilea, plasând numai în anul 1912 peste un milion și jumătate de marce în scopul acesta. Adevărate minuni s'au făcut apoi prin crearea și lățirea produselor literare, cari servesc această mișcare, accentuându-se în acest congres de repetite ori și cu toată puterea rolul mare al produselor de acest fel, mai ales când de pe amvon ele sunt sprijinite după cuviință. Congresul a ținut să lecuiească mulțumitor și mizeria din câteva ținuturi (Oregon, Mexico nou), provenită din lipsa mijloacelor și mai ales a misiunilor și a luat măsuri salutare și în privința chestiunii foarte importante a imigranților. Dar cea mai însemnată hotărîre a acestui congres a fost totuși instituirea unui birou central, căruia i-s'a încredințat conducerea, de acum deplin unitară, a întregii mișcări misionare din America.

În fața acestei activități febrile și cu adevărat desinteresate a unei părți a aceleiași Biserici de care ne ținem și noi, să ne întrebăm, mic și mare, dacă facem și noi tot ce se poate, nu pentru promovarea misiunilor externe, ci măcar pentru întărirea celei de acasă. *Timpul ar fi să facem!* (ar)

*

În jurul anului jubilar. În fața prognosticurilor malițioase ale foilor francmasoni din Italia și aiurea, cari preziceau serbărilor jubilar aranjate de Vatican în Roma un mare fiasco — cu mult mai mare ca acela pe care l-au avut serbările aranjate cu prilejul jubileul „Italiiei unite“ —, ar fi interesant și instructiv, să avem o statistică amănunțită a pelerinilor, cari au ridicat nimbul serbărilor constantiniane. O vom avea poate mai târziu. Dar și până atunci credem că folosim cauzei, reproducând după „Egyházi Közlöny“ scrisul referitor la aceasta chestie a unei mari foi *liberale* din Italia nordică. Iată ce spune această foaie:

„Pe urma jubileului comerțul a avut un mare venit stabil. Avem convingerea, că în decursul anului jubilar s'au

perândat în Roma peste 800,000 de peregrini și putem presupune aproape cu certitudine, că ei au lăsat acolo cel puțin 12 milioane de lire. Mai presus de toate trebuie să se releve însă rezultatul religios, pe care l-a atins în acest an Piu al X-lea. Cine a voit să-și formeze o judecată dreaptă despre evlavia masselor de peregrini, trebuia să observe numai felul cum erau cercetate bazinele — cari sunt la distanțe de kilometri de oaltă —, din partea credincioșilor de toate condițiile și rangurile veniți din lumea întreagă. Trebuia să vadă pe acești credincioși în nenumăratele audiențe papale și trebuia să fie martor al cuminecărilor generale, a căror număr nu se poate spune. Au fost aceste acte cu adevărat înălțătoare ale credinței și evlaviei“.

Mai spune apoi numita foaie, că înaintea Msgr. Ambrosini, președintele comisiei locale din Roma a serbărilor jubilar, Papa și-a exprimat deplina sa mulțumire pentru reușita anului jubilar. Iar această mărturisire nu poate fi lipsită de temei și adevăr. Și prin urmare... prognosticurile malițioase, au avut ele un cumplit fiasco. (ar.)

*

Catolicismul din Sârbia pe calea de a ieși din catacombe. Vieța religioasă a populației catolice din Sârbia veche, cea dinainte de războiul balcanic, se poate asemăna pe dreptul cu vieța din catacombe a creștinilor din primele trei veacuri. Pentru ilustrarea acestui adevăr ajunge să amintim, că constituția sârbă oprește cu asprime trecerea dela religia ortodoxă a statului la orice altă religie, și că cei vre-o 15,000 de catolici din Sârbia veche puteau satisface îndatoririlor religioase numai în două locuri: într'o *biseriță* din Niș și în *capela* consulatului austro-ungar din Belgrad. În toată țara nu există vă se zică nici o singură biserică cum se cade, deși pe alocurea catolicii sunt în număr mare, ca bunăoară în Belgrad, unde sunt la vre-o 6000.

Nici o încercare de-a Scaunului papal menită să ușureze soarta acestor catolici n'a avut până acum rezultat. În 1853 nunțul apostolic din Viena, Viale Prela, a umblat prin Belgrad, dar n'a putut să stoarcă nici o concesiune, nici chiar concesiunile, și ele foarte iluzorii, de cari se bucurau protestanții. Mai târziu pela 1887 a încercat apoi Leo XIII să reorganizeze ierarhia bisericească, numind un vicar apostolic, dar nici asta n'a succedat. Guvernul terorizat de preoțimea fanatică a scos vicarul din țară, rămânând toate în vechea stare, care se lă-

murește în mod plastic prin martirajul păr. Palici și a soților săi, despre care s'a mai vorbit în această revistă.

În urma păcii dela București teritoriul Sârbiei s'a mărit binișor, și prin acest teritoriu s'a adăugat și un însemnat număr de catolici. Noua Sârbia are acum, după calculul sârbesc, cătră 80,000 de catolici.

În fața noilor stări de lucruri și cu deosebire în fața primejdiei că Austro-Ungaria va cercă să deprindă și pe mai departe protectoratul său religios peste catolicii vechiului imperiu turcesc, Sârbia se gândește acum serios la o schimbare de front. Se plănuiește, ori, mai precis, se lucrează deja din greu pentru încheierea unui *concordat* cu Vaticanul, în virtutea căruia Sârbia e gata să elibereze catolicismul sârbesc, făcând cele mai mari concesii, numai să scape de protectoratul „primejdios” al monarhiei noastre. Ea se gândește să ajungă prin acest concordat la oarecare amestec -- protectorat și asupra Sârbilor catolici din afară de hotarele actualei Sârbii, cari sunt cu totul la vre-o 5 milioane.

Se va vedeă, și credem, că încă foarte curând, cum se va aranja această afacere, se poate însă constată de pe acum, că Crucea începe să biruească și prin Balcani. Jubileul constantinian va fi avut poate și el ceva influință. (ar.)

Cărți și reviste.

Dl. M. Theodorian-Carada ne surprinde cu o a doua cărtică folositoare de suflet și apărută ca și »De știut« în 1913. E vorba de vieța unei renumite sfinte, care a trăit mult timp în Răsărit: *Sfânta Melania cea tânără*.

Viețile sfinților sunt evanghelia pusă în praxă. În eroii aceștia ai creștinismului noi putem admiră întrupate toate principiile credinței, tot avântul sufletelor nevinovate ori pocăite, toată frumusețea unor copii binereușite ale celui mai desăvârșit model al omenirii, ale lui Isus Hristos. Tocmai din motivul acesta biserica nicicând n'a rămas indiferentă față de coeficientul de influință morală și de perfecțiune estetică, pe care-l subministrează din abundență viețile sfinților și s'a îngrijit mereu ca mireasma caldă, îmbătătoare ce izvoarește bogată din faptele, din vorbele, din gândurile celor mai de seamă fii ai săi, să poată ajunge, solie aducătoare de bine, la cunoștința credincioșilor săi din toate locurile, din toate timpurile. Așa observăm, că din primele zile ale creștinismului se circulau prin bisericile din Apus și din Răsărit actele martirilor, de pe atunci deja se adunau în colecții tot mai avute în amănunte viețile anacoreților, cari

apoi revăzute de autoritatea episcopilor și eventual îndreptate, după cum ajutau ori cereau împrejurările, se introduceau în cărțile tipiconale și ceteau la slujbele orelor canonice. În chipul acesta s'a desvoltat hagiografia creștinească, ajunsă azi, după unele peripeții medievale, cari îi detrageau uneori timbrul unei autenticități rigoroase, la o evoluție sigură de maturitate. În special după ce s'a introdus rezervarea beatificării și a canonizării fericitilor și a sfinților pentru Sfântul Scaun, hagiografia catolică a uimit lumea cu exactitatea datelor sale, cu preciziunea afirmațiilor sale, cu scrupulozitatea cea mai neîngăduitoare în studiarea biografiei sfinților săi. În chipul acesta ea a devenit o puternică armă apologetică și o fortăreață neatinsă a catolicismului.

Broșura Diui Theodorian face parte din scrierile cele mai reușite ale hagiografiei moderne. Grijă cu care stabilește și cele mai mici mărunțișuri, dacă ne este iertat să zicem așa, din vieța sfintei Melania, rămânând totdeauna la ultimele rezultate ale nouilor descoperiri și utilizând în special opera monumentală a Cardinalului Rampolla »Santa Melania Giuniore Senatrice Romana« Roma 1905, face din cărticica aceasta o sigură călăuză istorică, pe cât de scurtă pe atât de importantă, în puțina lumină a veacului al IV-lea și al V-lea d. Hr. Istorisirea liniștită și senină a faptelor acestei mari sfinte și a sfârșitului său dumezeesc, a cultului și a praznicului ei, ne arată în adevărata sa înfățișare pe miliardara aceasta făcută săracă pentru dragostea crucii Domnului, pe femeia aceasta, care între cele mai vertiginoase comodități, între cele mai stricate împrejurări putu să ducă o vieță de înger în trup și să moară o moarte de sfântă.

Recomandăm cu toată căldura cartea aceasta tipărită frumos, cu o copertă splendidă, care face o bună impresie și asupra tehnicii sale și care se poate avea dela Tipografia Profesională, București. Str. Câmpineanu 9, cu prețul de 80 bani.

(ic.).

TELEFON.

Tuturor prietinelor acestei reviste le dorim sărbători fericite.

H. Cojocna. Cu sumele trimise în Nov. și Dec. abonamentul Vă este achitat pe întreg anul 1914.

Dr. L. Trenton. Comunicatul s'a publicat în locul dorit. Pentru dolari am primit cor. 22'50.

V. Oradea-mare. 1. Suntem veseli pentru apostolatul vrednic de toată lauda, început de preoții și laicii dela DV. — 2. Tiparul »*Indreptarului bisericesc*« ne-a costat atât de mult, încât, în împrejurările financiare de acum, nu ne mai încumătăm să-l edăm, deși ni-s'a cerut din mai multe părți. — 3. Statutele dorite Vi-s'au spedit.

Pentru redacție răspunde: Dr. Alexandru Rusu.
Proprietar-editor: Membrii redacției.